

Történelem

A tantárgy versenyében az alább leírtakon túl az *1. pontban* foglaltakat is figyelembe kell venni.

A verseny egy kategóriában és három fordulóban zajlik. A versenyzőknek a második forduló második részében pályamunkát kell beadniuk az alábbiakban megadott témák közül egyet kiválasztva. A versenyzőnek a pályamunkát elektronikus formában (pdf file) – legkésőbb az Oktatási Hivatal által megadott online felületre történő feltöltés határideje előtti munkanapon – át kell adniuk az iskola igazgatójának. A pályamunka **jeligés**.

A versenyző által választott jelige:

- maximum 8 karakterből álló, minden esetben betűvel kezdődő kifejezés,
- nem utalhat a versenyző személyére, iskolájára.

A pályamunka formai előírásai:

- A választott jeligének szerepelnie kell a dokumentumok címlapján.
- A jeligén kívül a pályamunkán nem szerepelhet olyan információ, amely a versenyzőre vagy a versenyző iskolájára utal.
- A pályamunkaként elkészült dolgozatot egy pdf fájlnak kell tartalmaznia, amelynek a maximális mérete 500 MB lehet.
- A fájl nevének felépítése: a versenytárgy neve, a választott feladat sorszáma és a választott jelige az alábbi minta szerint: *tortenelem_feladat sorszáma_jelige.pdf*

A pályamunka beküldésének formai szabályai és módja

- **Az Oktatási Hivatalba csak azoknak a versenyzőknek a pályamunkáját kell felterjeszteni, akiknek az első fordulóbeli dolgozata elérte a versenybizottság által meghatározott pontszámot.**
- A pályamunkák feltöltése az Oktatási Hivatal által megadott online felületre történik, iskolánként egyedi mappákba. Az iskolai mappákon belül az egyes versenyzők mappáját létre kell hozni a jelige nevével.
- Minden pályamunkához ki kell tölteni az *Adatlap pályamunkához* (5.A sz. mellékletet) dokumentumot, amelyet az iskola a versenyző pályamunkájával együtt bemásol a versenyző mappájába (az eredeti adatlapot az iskola megőrzi a tanítási év végéig).
- A versenyzőknek a pályamunkát tartalmazó elektronikus mappát legkésőbb az Oktatási Hivatal által megadott online felületre történő feltöltés határideje előtti munkanapon kell eljuttatniuk az iskola igazgatójához.
- Az iskola igazgatója a pályamunkához tartozó fájlokat (adatlappal együtt) versenyzőnként egy-egy könyvtárba (mappába) feltölti az Oktatási Hivatal által megadott online felületre legkésőbb **2026. február 16-áig**.

- Az Oktatási Hivatal által biztosított online felület elérhetőségéről és használatáról az OKTV adminisztrációs rendszerén keresztül tájékoztatjuk az iskolákat legkésőbb **2025. november 5-éig**.

A pályamunka elkészítésének szabályai:

- A pályamunka kizárólag a versenyző önálló munkája lehet. Amennyiben a versenybizottság ennek ellenkezőjét állapítja meg, a versenyzőt kizárja a verseny résztvevői közül.
- A pályamunka terjedelme – az ábrák, az aláírások, az irodalomjegyzék, a tartalomjegyzék leszámításával – 20–30 A4-es oldal lehet (12-es betűnagyság, 1,5-es sortávolság, 2,5 cm margó). A megadottnál kisebb vagy nagyobb terjedelmű pályamunkákat a versenybizottság nem értékeli.
- A versenyzők törekedjenek a megfelelő stílusra és helyesírásra, mert a versenybizottság ezt is figyelembe veszi az értékeléskor.

Az idézetek, ábrák, irodalmi hivatkozások stb. forrásait a tudományos munkákban szokásos módon kell megjelölni. A forrásapparátus szakirodalmi hivatkozásait az Aetas folyóirat ajánlása alapján (<https://aetas.hu/szerzoinkhez/>) vagy a Századok folyóirat ajánlása alapján (<https://szazadok.hu/szerzoinknek/>) kell elkészíteni. A forrásjegyzék hiánya esetén a pályamunkát a versenybizottság nem értékeli.

A verseny anyaga

Első forduló

- Írásbeli (időtartam 180 perc, az elérhető pontszám 100 pont).
 - o Feladatlap, amelynek 70%-a a kétszintű érettségi vizsga és a kerettantervek (négy- és hatévfolymos) követelményeire épül (a rendes érettségi vizsga tanévét megelőző évfolyamok tanulói az 1849-es év végéig, a rendes érettségi vizsgát tevő évfolyamok tanulói 1939-ig, a második világháború kitöréséig kaphatnak feladatokat), 30%-a pedig a választott pályázati témával foglalkozik. Az utóbbi 30%-ra vonatkozóan a felkészüléshez szükséges kötelező szakirodalom a pályamunkák témáinál olvasható.

A feladatok megoldásához semmilyen segédeszköz nem használható.

Második forduló

Első rész

- Írásbeli (időtartam 240 perc, elérhető pontszám 60 pont).
 - o Feladatlap, amely szintén a kétszintű érettségi követelményeire épülő, a magyar és az egyetemes történelem alapvető összefüggéseire vonatkozó négy komplex esszékérdésből áll (a rendes érettségi vizsga tanévét megelőző évfolyamok tanulói 476-tól 1914-ig, a rendes érettségi vizsgát tevő évfolyamok tanulói 476-tól az 1956-os év végéig kaphatnak feladatokat). A feladatlap megoldása során az állami

tankönyvfejlesztésért és kiadásért felelős szerv által kiadott, kronológiai adattáblázatot nem tartalmazó középiskolai történelem atlasz használata engedélyezett.

Második rész

- *A pályamunka értékelése* (elérhető pontszám 80 pont).
 - o A versenybizottság az értékeléskor a következő szempontokat veszi figyelembe: a pályamunka tartalma, felépítése, anyaggazdagsága, anyagkezelése, a megírás módja, valamint a formai követelmények teljesítése.

A pályamunkák témái:

1. Mohács jegyében. A későközépkori és koraújkori magyar történelem nagy csatáinak emlékezete a 16–18. században

2026-ban emlékezünk meg a magyar történelem egyik legmeghatározóbb fegyveres összecsapásáról, az 1526. augusztus 29-én Mohácsnál vívott csatáról. Mohács emlékezete máig meghatározó eleme a magyar történeti tudatnak. A pályamű célja a több évszázadon át fennmaradó emlékezet műfajainak, jellegzetes narratíváinak bemutatása jelentős csaták kapcsán. Az Oszmán Birodalom elleni több évszázados küzdelem nagy fordulatot eredményező csatáinak emlékezetét sokféle műfaj őrizte a későközépkorban és a kora újkorban. A történetírói művek, kiemelkedő uralkodók vagy dinasztiák szerepét megörökítő összegzések, dicsőítő kiadványok mellett históriás énekek, prédikációk, kalendáriumok a szélesebb társadalom számára is rendszeresen felidéztek a hosszú távon is fontosnak tartott csaták eseménysorát, meghatározó szereplőit, következményeit. Török háborúk krónikái, útleírások, nyomtatott térképek, metszetekkel illusztrált röplapok, emlékérmek országhatárokat átlépve építették be a keresztény Európa emlékezetébe a Magyar Királyság török elleni küzdelmének történetét. A jól bevált műfajok az újabb fordulópontokon az előzményeket, kríziseket is felidéztek a 14. század végétől, kiemelve az ország három részre szakadásához vezető folyamatból a mohácsi csata jelentőségét, a visszafoglaló háború időszakában második Mohácsként bemutatva az 1687. augusztus 12-i nagyharsányi csatának katonai, stratégiai és politikai fordulatot jelző jelentőségét. A pályaműben nem egy-egy csata eseménysorát kell rekonstruálni, hanem az emlékezet műfajait, tendenciózus tematikáit, a dicsőítés vagy éppen a negatív kép formálásának technikáit érdemes megragadni a későközépkori és kora újkori időszakban. Sok tanulsággal szolgálhat konkrét művek kapcsán azt vizsgálni, hogy mely csaták emlékezete jelenik meg hangsúlyosan, mennyire lehet megragadni az Athleta Christi-kultusz jelenlétét vagy éppen a magyar katonaság szerepének kiemelését. Nem csak a török háborúk nagy csatáit érdemes elemezni, a kora újkori erdélyi történetírói művekben, emlékiratokban éppen az a kérdés, hogy mennyire jelenik meg a csatater szerepe az Erdélyi Fejedelemség kialakulása vagy nemzetközi mozgásterének növekedése kapcsán, krízisek vagy jelentős erdélyi fejedelmek esetében. Az uralkodók és a magyar rendek konfliktusai esetében katonai szempontból kevésbé fontos ütközetek politikai mitizálása ragadható meg

Javasoljuk egy csata vagy egy időszak, esetleg egy kérdéskör kiemelését a megadott korszakon belül és annak emlékezetének vizsgálatát egy vagy több műben, műfajban.

o Papp Júlia: Az 1526. évi mohácsi csata helyszínének emlékezete. *Történelmi Szemle* 63 (2021:3) (383–398.)

o Tóth Gergely: Bűnbakképzés és propaganda. Az 1526. évi török hadjárat és a mohácsi csata a kora újkori történetírásban. In: Több mint egy csata: Mohács. Az 1526. évi ütközet a magyar tudományos és kulturális emlékezetben. Szerk. Fodor Pál és Varga Szabolcs. Bp., 2019. kiemelten javasolt: 75–94. 105–114. 136–148.

o Engel Pál: A szegedi eskü és a váradi béke. Adalékok az 1444. év eseménytörténetéhez. IN: Engel Pál: Honor, vár, ispánság. Válogatott tanulmányok. Szerk. Csukovits Enikő. Bp., 2003. 198–224.

o Örök Mohács: szövegek és értelmezések. Szerk. B. Szabó János és Farkas Gábor Farkas. Budapest, 2020.

o Hamvas Levente Péter: A nikápolyi csata emléke egy francia lovagregényben. *Hadtörténelmi Közlemények* 125. (2012) 1051-1064.

A hosszú 19. században a gyermekkor jóval rövidebb volt a mainál. A gyerekek életének alig létezett külön színtere: iskolába csak a kisebbségük járt, ők is többnyire rövid ideig és rendszertelenül. A társadalom többségét alkotó parasztságban már az 5–6 éveseket elkezdték bevonni a munkába, például az állatok őrzésére. A városi alsó rétegek fiai inasként léptek be a munka világába, akár jóval 10 éves koruk előtt.

Az a gondolat, hogy a gyermek különös, a felnőtt világétól gyökeresen eltérő bánásmódot igényelne, a 18. században, a felvilágosodás korában kezdett teret hódítani Európa-szerte. A pedagógiai érdeklődés feltámadása, a gyermekeknek szánt irodalom,

a felsőbb osztályoknál a külön gyermekszoba, valamint az öltözködésben az gyermekdivat megjelenése jelezte, hogy a gyermekkorra önálló, sajátos életszakaszként kezdtek tekinteni. A 19. század első felében Magyarországon is feltűntek a csecsemőgondozással és a gyermekneveléssel művek, illetve a gyermekeknek szóló irodalom első darabjai is.

A pályamunka a reformkortól az első világháborúig terjedő évtizedekben a gyermekkorral vagy a gyermekneveléssel (ami nem tévesztendő össze az alsó- vagy középfokú oktatással) kapcsolatos kérdések valamelyikét tárgyalhatja. Így témaként ajánljuk

- az egyes társadalmi csoportok gyermeknevelési gyakorlatát az arisztokráciától a nemességen és polgárságon át a parasztságig, esetleg ezek összehasonlítását;
- a történelmi sorsfordulók (pld. 1848–49, 1867) gyermeki nézőpontból történő értelmezését;
- a kor gyermeknevelési kézikönyveinek, a gyermekeknek szóló folyóiratoknak az elemzését;
- egy-egy kiemelkedő történeti szereplő gyermekkorának bemutatását saját emlékezései, levelei. és a szakirodalom alapján
- a gyermekmunka magyarországi történetét.

Kötelező szakirodalom:

- o Pukánszky Béla: A tizenkilencedik század gyermekfelfogása. Iskolakultúra, 2002/2. 13–27.
https://real.mtak.hu/60924/1/EPA00011_iskolakultura_2002_02_013-029.pdf
- o Fónagy Zoltán: "Szülőim puritán szigort gyakoroltak" – A gyermek a hagyományos társadalomban.
https://mindennapoktortenete.blog.hu/2014/02/17/gyermekkor_hagyomanyos_tarsadalom
- o Kéri Katalin: "Okos asszony nem marad gyermek nélkül"– Anyai szerep, gyermeknevelés a 17–19. századi Magyarországon. In: Tanulmányok a gyermekkultúráról. Szerk. Bús Imre. Szekszárd, 2013. 25–53.
<https://dn790008.ca.archive.org/0/items/OkosAsszonyNemMaradGyerekNelkul/KK-Okos-asszony-nem-marad-gyermek-neklul-Bus-Imre-Tanulmanyok-a-gyermekkulturarol-Szekszard-2013-25-53old.pdf>

3. A szociális ellátórendszer kiépülése és működése lakóhelyemen a 20. században (1920-tól 1989-ig)

A helyi szociális ellátórendszer elemeit a társadalmi jólétet szolgáló közjavak és szolgáltatások képezik. Ezek, a helyi szinten igénybe vehető szolgáltatások és javak abban térnek el egymástól, hogy milyen szektorhoz tartozik az intézményrendszerük és a finanszírozásuk. Léteznek közösségi, és ezen belül állami vagy önkormányzati, regionális, megyei, települési szintű, illetve harmadik szektorhoz tartozó önszolgáltató - nonprofit, civil, és egyházi fenntartású intézmények, szervezetek.

Működési profiljuk szerint oktatási, egészségügyi és szociális támogatási rendszerekről beszélhetünk. Kelet-Közép-Európában a 20. század nemzeti-keresztény-konzervatív és szocialista rendszereiben vált az állam szerepvállalása a helyi szintű jóléti szférában meghatározóvá. Ennek jeleként megnőtt az állam beavatkozási hajlandósága a helyi szintű szociális ügyekre, a szociális rendszerek betagozódtak az állami bürokrácia alá.

A dualizmus kori Magyarországon fokozatosan épült fel a munkásvédelem, a nyugdíj- és betegbiztosítás rendszere, elindult a lakástámogatás és megjelent a szegénygondozás intézménye, a korszak végére szerephez jutott a megelőző-egészségvédelem is.

A szociális föld- és lakásépítési program, munkásvédelem, beteg- és nyugdíjbiztosítás, szociális közegészségügy, szegénygondozás elemei az ezt követő Horthy-korszakban vagy újonnan épültek ki, vagy tovább bővültek.

Ezt a folyamatot „tetőzte be” az állam-szocialista jóléti rendszer, melynek keretein belül kialakult az állami nyugdíj és egészségügyi ellátás, az ingyenes oktatás az óvodától az egyetemig, bevezették a családi pótlékot, a gyermekgondozási segélyt, az ingyenes fekvő- és járó beteg gondozást. A jól-rosszul működő rendszer gyengeségei a rendszerváltás időszakára váltak nyilvánvalóvá.

Témánk éppen ezt, azt állami szerepvállalás helyi szintű megjelenését kívánja feldolgoztatni, de úgy, hogy az ellátórendszer állami szerepvállaláson túl megjelenő, „civil” elemeinek bemutatására is sor kerülhessen.

A pályamunka célja nem intézménytörténet megírása, hanem az, hogy bemutassa, miként alakította ki az állam a szociális juttatások rendszerét az adott időszakban az adott közösségben, lakóhelyen, és miként működött ez a rendszer a gyakorlatban. Hogyan érvényesült egy-egy korszak szociális gondoskodása a mindennapokban, az adott közegben, és kik voltak a rendszer kárvallottjai és haszonélvezői. A téma lehetőséget nyújt hosszmetzeti megközelítésre is: pl.

- a lakástámogatási rendszer alakulása a Horthy-korszaktól a Kádár-korszakig,
- a szegénység kezelésének különböző módszerei,
- a munkásvédelmi intézkedések elmélete és gyakorlata,
- a közegészségügy alakulása stb.

Kötelező szakirodalom:

- o Bódi Ferenc: A szociális ellátórendszer kifejlődése Magyarországon, történeti háttér, nemzeti sajátosságok in: Bódi, F (szerk.) Helyi szociális ellátórendszer, Budapest, MTA Politikatudományi Intézet (2008) 384 p. pp. 57–70. oldal
https://politikatudomany.tk.hu/uploads/files/57_70_Bodi.pdf
- o Cora Zoltán: A szociálpolitika és a társadalombiztosítás fejlődése a két világháború közötti időszakban. 96–129/118.p. In: Fejezetek a magyarországi társadalom- és szociálpolitika történetéből I. Tanulmányok a kiegyezéstől a rendszerváltásig (1867–1989). Cora Zoltán, Kiss Mária Rita és Olasz Lajos. Budapest. 2020.
<https://acta.bibl.u-szeged.hu/73389/>

További ajánlott szakirodalom:

- o Tomka Béla: Szociálpolitika Magyarországon a világháborúk korában. Korunk, 23. évf. (2012. november) 11. sz.
- o Kiss Mária Rita: Politika és társadalompolitikai koncepciók a Horthy-korszakban 74–95.p. In: Fejezetek a magyarországi társadalom- és szociálpolitika történetéből I.: tanulmányok a kiegyezéstől a rendszerváltásig (1867–1989). Cora Zoltán, Kiss Mária Rita és Olasz Lajos

Harmadik forduló (döntő)

- Szóbeli, mely egy napon két különálló részből áll (összesített időtartam 20–25 perc, elérhető pontszám 60 pont).
 - o A pályamunka megvédése (időtartam 8–10 perc, elérhető pontszám 20 pont).
 - o A tanuló adott évfolyamának kétszintű érettségi kompetenciakövetelményeire épülő gondolkodtató feladat és kérdések (időtartam 12–15 perc, elérhető pontszám 40 pont). A rendes érettségi vizsga tanévét megelőző évfolyamok tanulói 1711–1920-ig, a rendes érettségi vizsgát tevő évfolyamok tanulói az 1914-től napjainkig terjedő időszakra vonatkozóan kaphatnak feladatokat. A versenyzők egy témát és egy tétellapot húznak, melyen a feldolgozást segítő források szerepelnek. Rövid felkészülési időt követően az egyes versenyzők **felelete max. 15 percig tart**, melynek során a bizottság előtt ismertetik a téma kidolgozásának vázlatát (kb. 8–10 perc), majd a téma értelmezéséhez kapcsolódó, a bizottság által feltett gondolkodtató, problémamegoldó kérdésekre válaszolnak (kb. 3–5 perc).

A verseny szervezése

Az első forduló időpontja: 2025. november 3. (hétfő) 14 óra.

- A fordulót az iskolák bonyolítják le.
- A dolgozatok első részét a szaktanárok (szaktanári munkaközösségek) értékelik központi javítási-értékelési útmutató alapján.

- A dolgozatok közül csak azokat kell az Oktatási Hivatalba felterjeszteni (kézbesíteni vagy tértivevényes küldeményként postára adni), amelyeknek a középiskolai tananyagra vonatkozó része legalább 75%-os (minimum 52,5 pont) eredményű. Az általános részben foglaltaknak megfelelően, a határidő betartását a postabélyegző (kézbesítőkönyv) igazolja. A határidő után felterjesztett dolgozatokat az Oktatási Hivatal elbírálás nélkül visszajuttatja az iskoláknak.
- A beküldött dolgozatok közül az általános részben foglaltaknak megfelelően a legjobb második részének (a szakirodalomra vonatkozó feladatoknak) az értékelését, illetve az első rész felüljavítását a versenybizottság végzi a központi javítási-értékelési útmutató alapján, és meghatározza a továbbjutás ponthatárát.
- Az Oktatási Hivatal az OKTV adminisztrációs rendszerének segítségével legkésőbb **2025. november 25-éig** értesíti az iskolákat az eredményekről.

A második forduló első részének időpontja: 2025. december 9. (kedd).

- A fordulót az Oktatási Hivatal szervezi.
- A dolgozatokat a versenybizottság értékeli központi javítási-értékelési útmutató alapján.
- Az Oktatási Hivatal az OKTV adminisztrációs rendszerének segítségével **2026. január 9-éig** értesíti az iskolákat a második forduló első részének eredményeiről, és azoknak a versenyzőknek a pályamunkáját kell online feltölteni **2026. február 16-áig**, akiknek a feladatlapja elérte a versenybizottság által meghatározott pontszámot.
- A versenybizottság a fenti pontszámot úgy határozza meg, hogy a második forduló feladatlapjának megoldásában az adott pontszámnál több pontszámot elérő versenyzők száma nem érheti el a hatvanat.

A második forduló második részében a pályamunkák online felületre történő feltöltésének határideje határideje: 2026. február 16. (hétfő).

- A pályamunkákat a 2025. november 5-éig az iskolákba megküldött *Útmutatóban* leírtaknak megfelelően az Oktatási Hivatal online felületére kell feltölteni.
- Határidőn túl az online felület lezár, további feltöltésre nem lesz lehetőség!
- A versenybizottság értékeli a beküldött pályamunkákat, és az Oktatási Hivatal az OKTV adminisztrációs rendszerének segítségével **2026. március 23-áig** értesíti az iskolákat az eredményekről.
- A versenybizottság a második forduló feladatlapjának és a pályamunkának az összesített pontszáma alapján – a lehetséges létszámhatáron belül, szigorú szakmai szempontok szerint – választja ki a döntőbe jutó versenyzőket. Pontazonosság esetén a pályamunka pontszáma dönt a továbbjutásról.

A harmadik forduló (döntő) időpontja: 2026. április 14. (kedd).

- A döntőt az Oktatási Hivatal szervezi az általa kijelölt helyszínen.

- A verseny végeredményét a második és a harmadik fordulóban elért eredmények összesítése alapján kialakult sorrend adja. Pontazonosság esetén a döntő (szóbeli) forduló eredménye határozza meg a helyezést.